

Förstudie – intervjuer om språkanvändning vid KI

Del av projekt för att ta fram språkpolicy vid KI

(Dnr 1-815/2022)

Projektgruppen för Språkpolicy vid KI



**Karolinska
Institutet**



Förstudie – intervjuer om språkanvändning vid KI

Innehåll

Förstudie – intervjuer om språkanvändning vid KI.....	1
Bakgrund och metod	3
Användning av engelska respektive svenska vid KI.....	3
Attityder och inställning till språkanvändningen.....	3
Upplevelse av att kommunikationen brister på grund av egen eller andras bristande språkliga kompetens.....	5
Rekommendationer och behov av stöd	5
Synen på tillgänglighet som rör språk	6

Diarienummer
Dnr 1-815/2022

Dokumenttyp:
Förstudie

Handläggs av avdelning/enhet:
Projektgrupp för projekt för språkpolicy vid KI

Beredning med:
Styrgrupp för projekt för språkpolicy

Bakgrund och metod

För att få en uppfattning om språkanvändning på KI som grund för en kommande språkpolicy, har projektgruppen genomfört en intern inventering i form av intervjuer. Deltagarna i projektgruppen har genomfört två till tre strukturerade intervjuer var utifrån gemensamt sammanställda frågor (se bilaga 1). Urvalet av intervjupersoner gjordes gemensamt av arbetsgruppen där personer från förvaltning, institution, forskning och utbildning samt ledning valdes ut baserat på arbetsgruppens samlade kännedom om verksamheten. Utvalda personer tillfrågades per mejl. Bland intervjupersonerna finns personer med olika språkbakgrund. Intervjuerna genomfördes digitalt eller vid fysiska möten, på svenska eller engelska och tog cirka 30 minuter att genomföra. Frågorna skickades i förväg.

Användning av engelska respektive svenska vid KI

Vid KI är svenska och engelska de huvudsakliga arbetsspråken, även om anställda och studerande från andra länder har kunskaper även i bland annat franska, tyska, italienska, kinesiska och finska. I intervjuerna uppgav dock ingen intervjuperson att andra språk än engelska eller svenska skulle vara relevanta för ens verksamhet vid KI. Parallelspråkighet, vilket innebär samtidig användning av två språk, är dock inte en realitet i alla sammanhang. I vissa sammanhang dominerar engelska, i andra svenska och i några används båda språken parallellt.

KI är en svensk myndighet och i många sammanhang används uteslutande svenska. Det gäller exempelvis vid författande av remisser, skrivelser, *“formal documents”*, samverkansavtal i kontakter med regionen, patientinformation, och vid möten i kommittén för utbildning eller fakultetsnämnden.

KI är ett internationellt universitet, vilket jämföras med att kunna verka på engelska: *“We are in an international university, and we are part of KI, English is the work language.”* I labbmiljöer med forskare från olika länder, inom vetenskaplig publicering, vid internationella konferenser samt i delar av undervisningen används nästan uteslutande engelska. I andra verksamheter, som exempelvis inom HR, fackligt arbete, kommunikation, undervisning på grundnivå, verksamhet mot regioner, service av olika slag samt på högre administrativa poster används både engelska och svenska dock i olika omfattning.

Attityder och inställning till språkanvändningen

Inte bara den faktiska användningen av de båda språken svenska och engelska skiljer sig åt, utan även attityder och värderingar kring när, var och hur respektive språk ska användas. Generellt tenderar man att vara relativt positivt inställd till att använda engelska. Har man ett annat förstaspråk än engelska så accepterar man ofta att engelska är ett nödvändigt arbetsredskap. *“För mig är det en självklarhet att verka på engelska ... våra handledare är engelskspråkiga så lika bra att studenterna som skriver masteruppsats gör det på engelska, 50 procent av dem gör det.”* Att tala och skriva på

engelska ses sällan som ett hinder för de med svenska som förstaspråk i dessa sammanhang. *"Jag har vant mig vid att prata halvdålig engelska"* även om man också ger uttryck för att man känner sig "rappare" och kan ge uttryck för mer komplexa resonemang på svenska. I denna kontext ges ibland uttryck för irritation över kollegor som *"inte vill undervisa på engelska"*.

I andra delar av verksamheten än forskning/undervisning/högre administration råder dock en mer splittrad syn på användning av engelska. Personer med andra förstaspråk än svenska, men inte bara de med engelska som förstaspråk, ger uttryck för att tala och skriva engelska inte är något problem alls – de är vana vid att använda engelska. *"Jag märker inte ens att jag växlar mellan svenska och engelska."* Andra intervjupersoner, främst förstaspråkstalare av svenska, ger dock uttryck för att de upplever att användningen av engelska ibland kan upplevas som problematisk. Dels ger man uttryck för att man i sammanhang där engelska är det förgivettagna språket kan känna sig exkluderad. *"När jag möts av skyltar med engelskspråkig information på KIB så känner jag mig inte välkommen"*. Dels finns en upplevelse av att diskussioner där förstaspråkstalare av engelska närvarar, domineras av de senare och att majoriteten därför inte har möjlighet att göra sig hörda på grund av att de exempelvis saknar ordförråd. Även i undervisning, upplevs studenter (med svenska som förstaspråk eller andraspråk) tala mindre när samtalet sker på engelska. Exkludering kan också upplevas omvänt, av personer som inte talar svenska. *"Ett större problem upplever jag med regionen (som vi jobbar tätt ihop med) som inte/och inte gärna pratar engelska och medvetet utesluter de i (min) organisation som inte pratar svenska."*

Intervjupersoner med engelska som förstaspråk (eller enda arbetsspråk) är överlag mycket positiva till att engelska används i stor utsträckning. *"Everybody understands English"*. Andra ångrar att de inte har lärt sig svenska trots att de har bott i Sverige och arbetat vid KI under många år. *"I am a bad example when it comes to learning Swedish. I tell my students that they need to learn Swedish"*.

Någon ger uttryck för att hen tvekar inför att använda svenska i yrket. *"There is a difference between coffee-machine-Swedish and giving feedback on important documents and discuss complex matters in decision making. [...] In the clinic it is important that I understand correctly"*. Intervjupersonen har läst svenska vid Folkuniversitetet men vill inte använda språket i arbetet eftersom det är pinsamt att säga fel. Däremot kan hen tänka sig att använda det i informella sammanhang, till exempel på fritiden.

Att inte vilja lära sig svenska trots att man bor i Sverige och arbetar vid KI ses som negativt av några intervjupersoner. Ett par intervjupersoner menar att det borde finnas en vilja och ett intresse hos den som inte är förstaspråkstalare av svenska att lära sig språket och att integreras. *"Framför allt personer med engelska som modersmål visar en ovilja mot att lära sig svenska. Medarbetare med andra ursprung än den anglosaxiska verkar ha färre problem att lära sig svenska och integrera sig."*

Ett annat perspektiv på att inte lära sig svenska är att inte lika naturligt bli en del av ett större KI-sammanhang. *"Nackdelen kan vara att de grupper där man pratar dåligt eller*

inte pratar svenska alls har en tendens att bli enklaver innanför KI:s svenskspråkiga kontext och det försvårar samarbetet och identifiering med KI."

Beskrivningen ovan visar att engelska och svenska inte alltid upplevs samexistera harmoniskt. Flera intervjupersoner berör dock spontant vikten av att hjälpas åt att underlätta kommunikationen för varandra i situationer där språket brister. Exempel på olika sätt att underlätta kommunikationen är att hjälpas åt att hitta ord, att anpassa kommunikationen efter hur mycket man tror att mottagaren förstår, att man besvarar mejl på det språk mejlet mottogs samt att man är tydlig med att säga till om man inte förstår. *"Kontakten eller viljan att ta in är mer avgörande än språket i sig."*

Upplevelse av att kommunikationen brister på grund av egen eller andras bristande språkliga kompetens

När det gäller frågan om man upplever att det finns en kompetensbrist hos sig själv eller hos andra som medför språkförbistring, råder en relativt stor variation mellan intervjupersonerna. När det gäller synen på den egna kompetensen menar några att de skulle vilja ha kompetensutveckling i engelska, främst inom sina fackområden och då särskilt rörande terminologi och ordförråd för sin egen skull. När det gäller synen på andras kompetens finns det uppfattningar om att det saknas kompetens både i svenska och engelska. Några framhåller att det är nödvändigt att behärska båda språken lika bra för att arbeta vid KI. Goda kunskaper i både svenska och engelska, både skriftligt och muntligt, för alla anställda är en viktig del av kompetensprofilen. *"Det finns inte liknande kompetenskrav för utländska forskare som ibland inte har tillräckliga färdigheter på engelska eller svenska att själva förstå lagstiftningen för etiska normer och tillstånd som någon annan har formulerat för dem. Detta skapar missförstånd, otydlighet och osäkerhet."*

Några intervjupersoner menar att det borde införas språkrav vid rekrytering. *"[Man borde] ange tydligare kompetensprofiler för respektive språk vid rekrytering så att man på ett bättre sätt kan utvärdera den faktiska språkliga kompetensen hos den sökande. För att kunna avancera och göra karriär framkommer i en intervju att det är viktigt att lyfta vikten av att kunna svenska på ett tydligare sätt."* Parellelspråkighet är viktig men inom forskning kan man verka i årtal utan att kunna ett ord svenska. Men sedan tar det plötsligt stopp när man vill göra karriär inom KI. *"Det vill säga, att som avdelningschef eller prefekt MÅSTE man kunna svenska. Man måste vara värtalig med nyanserad språkfärdighet både muntligt och skriftligt för att kunna argumentera, övertyga och lära sig av andra genom dialog och diskussion!"*

Rekommendationer och behov av stöd

Några intervjupersoner uppger att de inte behöver språkligt stöd eller att de inte "alltid har tid att leta efter ordlistor". Flera intervjupersoner menar dock att de har det stöd de behöver samt vet var de kan hitta information om de skulle behöva. Några uppger att KI:s tvåspråkiga webbplats i många fall fungerar som ett fint

stöd. *"Letar efter 'Denna sida på svenska' och 'denna sida på engelska', finns oftast"*.

Flera intervjupersoner använder google translate och andra översättningsverktyg och lyfter det skrivstöd och de mallar som kommunikationsavdelningen har tagit fram. Några känner också till att det finns en del skrivregler (både interna och externa). Dock skulle vissa önska att språkstödet fanns integrerat i våra dagliga system (Office 365).

Några intervjupersoner nämner att språkgranskare av både svenska och engelska skulle vara önskvärt och att de skulle önska kompetensutveckling i engelska eller svenska beroende på behov. *"Funderat på att hitta en uppfräschning eller någon form av HR-engelska."*

I samtal om språkanvändning har intervjupersoner också berört kommunikation generellt och uttryckt en önskan om skrivstöd för att skriva kortfattat och tydligt på webben oavsett språk. Att skriva för webben kräver ett annat språk än styrdokument och utredningar. *"Det finns spänningar i språkanvändningen när man rör sig mellan lagstiftning/myndighetsspråk och hur man anpassar språk för webb, som ofta behöver förenkla och förkorta. Det är en utmaning. Det kan leda till språkförbistring/missförstånd av begrepp till och med inom samma språk."*

Synen på tillgänglighet som rör språk

Flera intervjupersoner hade inget svar på frågan som rörde tillgänglighet och språkanvändning. Huruvida vi använder ordet "hen" rutinmässigt på KI var inte tydligt för en av intervjupersonerna. En intervjuperson tror att det återstår mycket att göra för att få alla att ta ansvar för tillgänglighet på KI. *"När tillgänglighetsdirektivet kom så tog sig KI an det helt fel. Det där får andra sköta var reaktionerna uppifrån. Alla inom KI ska ju ha den kompetensen. Den ska vara lika grundläggande som alla kompetenser på samma sätt som man förväntas att ha datorvana eller kunna Officepaketet för sitt arbete. Man måste göra det tillgängligt, helt naturligt"*.